

KOVÁCS SÁNDOR

EGY FALU A TRIANONI BÉKLYÓBAN

Szülőfalum, Eszeny a kanyargó Tisza partján fekszik. Annak is a jobb partján. Habár a 20. században kiderült, hogy számunkra ez nem a jobb, hanem inkább a rosszabb part. A falu külterületén építették meg az egykori Magyar Északkeleti Vasutat. E két tény – a Tisza és a vasút – meghatározó volt a trianoni műtőasztalon serénykedőknek, akik országunk testéről éppen a külső vasúti gyűrűt operálták le, ráadásul az embertelen határok kijelölésénél természetes választóvonalakat kerestek. Eszeny sorsa ekkor pecsételődött meg. A határt a Tisza középén vonták meg, és a falut a gazdasági szempontból oly fontos vasútvonallal együtt az újonnan létrejött országhoz, Csehszlovákiához csatolták. A környék legnagyobb múltú települését talán még a többen is hátrányosabb helyzetbe kényszerítették, történelmének alakulása Trianon után pedig józan emberi ésszel szinte felfoghatatlan.

Eszenyt először 1248-ban terra Ezenként említették. A korai történelmével kapcsolatos a Kastély-dombhoz kapcsolódó, hét iker fiúgyermekről szóló Micz bán-monda. A monda szerint a feleség által eldobott hat testvér csodával határos módon életben maradt, és visszatalált a szülői kastélyba. Micz bán nagyúr pedig a saját birtokának részeit szétosztotta hét fia között, és Eszeny környékén így jött létre még hat falu: Lónya, Szalóka, Ásvány, Csap, Szürte, valamint Telek. Sajnos gyermekkorom szép emlékéü játszóhelyéből – a Tisza-parti várkastély egykori, kb. 70 x 70 m-es dombjából, ahol annak idején, mint minden falubeli fiú, én is kutattam a rejtett kincseket, az öregek által csak kutyafejű tatároknak titulált betolakodók pusztításainak nyomait – mára szinte semmi sem maradt.

Eszeny több évszázados történelmének ismertetése külön tanulmányt érdemel, ezért ettől most eltekintek.

A Micz bán-legenda ihletője, az Arpád-kori Eszeny a trianoni országcsontkítás előtt, 1910-ben Szabolcs vármegye Tiszai járásához tartozott, területe 4570 ha volt, lakossága 2013 főt számlált (ebből 1947 fő magyar, 29 fő német, 2 fő rutén, 15 fő egyéb nemzetiségű, és 97 fő izraelita felekezetű). Nagyságát, jelentőségét talán még azzal is érzékeltethetjük, hogy a falu területén a fentebb említett

vasútnak egy megállóhelye és egy kiterő állomása is volt. A vasúti megállóhely eredetileg a helyiek tudatában *Kigyósi őrházként* ismert helyen volt. Hivatalosan ez a Trianon előtti menetrendben *Eszeny 225. sz. őrház* megállóhelyként szerepelt. Ez a ma már nem létező megállóhely a Tiszazsilip és Csarondahát település közötti vonalon volt. A *csehek alatt* – ahogyan a helyiek nevezik a csehszlovák korszakot – a mai Tiszaújfaluba vezető út megépülte után a vasúti

megállóhely is átkerült a közút és vasút kereszteződésébe. Az 1938–39-es MÁV menetrendben *Eszeny megállóhelyként*, ezután pedig *Eszeny alsóként* már ez az újabb megállóhely szerepelt. Ma is ez a falu vasúti megállóhelye. A másik, az *Eszeny forgalmi kiterő* megállóhely a község Szernye-hát dülőjében épült meg. 1939-től *Eszeny* állomásként szerepelt a menetrendekben. Ma *Eszeny* néven ez egy jelentős vasútállomás a Csap–Bátyú vonalszakaszon.

Abban az időben – de talán még ma is – nagyon kevés település büszkélkedhetett két vasúti megállóhellyel.

A SORSTRAGÉDIA

Aztán Csehszlovákián belül már Eseň formában írták a nevét. 1923-ban a határkorrekció során Zsurk és Tiszaszentmárton határának egy kis részét Eszenyhez csatolták. Az új, cseh hatalom a határ mentén, a homogén magyar-

lakta terület megbontására, a vidék etnikai képének erőszakos megváltoztatására földreformnak titulált törvénnyel elvette a földbirtokok egy részét, és azokat ravasz módon légionáriusoknak és más szláv telepeseknek játszotta át.

Hogy kik voltak a légionáriusok?

Az I. világháború idején az Oroszországban élő csehek II. Miklós cár engedélyével az Osztrák–Magyar Monarchia elleni harchoz önkéntes, önálló fegyveres századot állítottak fel. Az alakulathoz később a monarchia hadseregéből dezertáló főleg cseh és szlovák nemzetiségű katonák, szökött hadifoglyok is csatlakoztak. A háború végére a cseh légióként számontartott formáció franciaországi, olaszországi, valamint amerikai önkéntesekkel kiegészülve százezres nagyságrendű hadsereggé fejlődött. A légió a csehek és a szlovákok függetlenedési törekvéseinek a fegyveres támogató erejévé vált.

Nos, a megalakult új állam ezt a szolgálatot igyekezett a légionáriusoknak meghálálni. Megjutalmazásukra elképesztő kedvezményekkel osztottak földeket, valamint az élethez és a gazdálkodáshoz állami támogatást. Földreform címen telepesfalvak nőttek ki a semmiből. A cseh hatóságok főleg a stratégiai fontosságú vasútvonal és környékének biztosítására, valamint a jelentősebb csomópontok védelmére az új államhoz hűséges szláv telepeskolóniákat, „gyarmattelepeket” hoztak létre. A Tizasalamon mellett létrejött Sztrázs (a szláv értelmezésben őrhely, őrszem, a magyar nyelvben strázsaként ismert) még a nevében is erre utal.

Így alakult ki a 20. században az ősi Eszeny külterületi részein három másik település. Az egyik Csarondahát, amely a szovjet időben, 1946-ban önállósult, hivatalos nevén Cservone (oroszul: Червоное, ukránul: Червоне). A másik Szernyehát. Ezt 1948-ban, a Kárpátalját megszálló szovjet hadsereg 4. Ukrán Frontjának parancsnokáról, I. J. Petrov tábornokról nevezték el, s a neve Petrivka (oroszul: Петровка, ukránul: Петрівка) lett. Érdekes, hogy a most zajló orosz-talánításban ez senkinek nem tűnik fel. A harmadik tulajdonképpen csupán egy falurész. A betelepítések következtében az 1930-as években, a Csaronda folyón átvezető rév térségében 594 katasztrális holdon Macskarév néven (az átkelőt nevezték így) egy új kolónia jött létre. A szovjet korszakban egyesült a szomszédos telepeskolóniával, Dimicsőteleppel, és vált egységes faluvá *Dimicső* (oroszul: Демечи, ukránul: Демечі) néven.

Ráadásul a Reismann család egyik eszenyi birtokán, a Nagytanyán, az anyaországhoz történt visszatérés után, 1940-ben magyar hadiárvák részére ONCSA-házak (*Országos Nép- és Családvédelmi Alap*) épültek. Tulajdonképpen ezt a dátumot tekinthetjük a mai önálló Tiszaújfalú alapítási évének.

Vagyis Eszenyből négy mai település szakadt ki: három teljes egészében, egy pedig részben. A környéken meghatározó szerepet játszó, szerves egységet alkotó Eszeny külterületi részeit elcsatolták, és ezeket még társközségi beosztásban sem rendelték az ősi község alá. A Macskarév közigazgatásilag a szomszédos Kisdobrony társközsége lett. Csarondahát az ONCSA-teleppel együtt nem annak a településnek lett társközsége, amelyből kiszakadt, hanem Tiszaásvány alá rendelték. Igaz, az 1990-es évektől mindkettő önálló településsé vált. Szernyehátat sem az őshonos település, Eszeny alá rendelték, hanem Szalókához sorolták. Ez már csak azért is megdöbbentő és felfoghatatlan, mivel közúton Szernyehátról Szalókára csak Eszenyen át lehet eljutni. Még az sem számított, hogy a falu és a közigazgatási székhely közötti kapcsolattartás így jóval nehezkesebb. De mindezzel a döntéshozók azt sugallták, mintha ezeknek a településeknek semmi közük nem lenne az ősi Eszenyhez. Ez „a múltat végképp eltörölni” tipikus esete, s joggal hihetjük, hogy egyáltalán nem véletlen. Persze, az elmúlt években bevezetett új közigazgatási rendszerrel mindez megváltozott. Még rosszabb helyzet állt elő. 2020-ban Macskarév Dimicsőteleppel a Nagydobronyi kistérséghez került, a többi említett település pedig a Csapihoz.

A KIS MAGYAR VILÁG

A két évtizedes cseh uralomnak 1938-ban az I. bécsi döntés vetett véget. 95 éves édesanyámtól tudom, hogy a lakosság türelmetlenül várta a magyar közigazgatás bevezetését. Pár nappal a hivatalos aktus előtt néhány eszenyi lakos már kitűzte a református templomtorony harangháza fölötti kis ablakba a magyar lobogót. A faluban még jelen lévő cseh csendőrök azonban ezt puskáikkal addig lövöldözték, míg az végül letörve zuhant a földre. 1938. november 10-én Eszeny örömmujjongással üdvözölte a Magyar Szent Korona alá való visszatérést. Mivel a falu lakosságának döntő többsége református, a falu mindmáig legszebb és legmonumentálisabb épülete a 18. század végén épült, de többször átalakított református templom. A templom és előtte a tér számított a falu szívének, egyfajta fő terének. Ezért a templom bejárata előtt a magyar honvédek tiszteletére díszkaput állítottak, és nagy ünnepséget tartottak. Az örömmünnepen felszóltak a falu előkelőségei, az iskolások pedig magyaros viseletben szerepeltek.

A visszatérés ünneplése a templom előtt 1938-ban (a szerző gyűjteményéből)

Eszényi gyerekek a visszatérés ünneplésén a templom előtt 1938-ban (a szerző gyűjteményéből)

*A mándoki vendégek üdvözlése a Tisza-töltésen 1939. március 15-én
(a szerző gyűjteményéből)*

A kis magyar világ a háborús idők minden nehézsége ellenére felszabadultságot, elmondhatatlan belső elégedettséget váltott ki a lakosságból. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emléknapiját 1939. március 15-én immáron szabadon ünnepelhette meg a falu. Az ünnepség megszervezésében a református lelkész, Balogh Sándor jeleskedett. *(Egyébként a szovjetek által 1946-ban letartóztatott, majd elítélt és lágerben meghalt lelkész ellen az egyik bírósági vádpont éppen ez a rendezvény volt.)* Az ünnepségre meghívták a Tisza túlsó partján fekvő, s így a trianoni határok meghúzásának idején az anyaországon belül maradt Mándok község küldöttségét. A mándoki leventék elhozták községük országházlóját is. A vendégeket a falu elején, a Tisza-töltésen Eszeny előljárói és népes közönség fogadta. Aztán a látogatókkal együtt a menet a református iskola udvarába vonult. Itt tartották a fogadási ünnepséget, majd különböző rendezvényekkel méltatták március 15-ét és a szabadságot. A résztvevők nyíltan megélhették magyarságukat, átélhették az összetartozás mindent felülmúló érzését.

1940-ben az új közigazgatási beosztás szerint Eszeny községet Ung vármegye Ungvári járásához csatolták. Az eszenyi körjegyzőséghez tartozott az egykori Szabolcs vármegyei két település, Szalóka és Tiszaágtelek is.

1941. május 25-én – sok más településhez hasonlóan közadakozásból – a református templom előtt avatták fel a Hősök Emlékművét és az Országházlót.

Az avatóünnepségről a *Kárpáti Híradó* című lap 1941. június 7-i számában így számolt be:

„Lélekemelő ünnepségben volt része Eszeny községnek és környékének. Gyönyörű, a milleneumi emlékműhöz hasonló emlékmű hirdeti Eszeny község hősi halottainak örök emlékét a református templom előtti téren. Huszonöt hősi halottja emlékének áldozott a község és 25 aranybetűs, kőbevésett név hirdeti az utókornak, hogy Eszeny község kivette részét a nagy világegészből; 25 eszenyi apa, fű, férj, testvér ontotta vérért a hazáért. Az ünnepségen megjelent a honvédelmi minisztérium képviselőjében Füzeses Jenő alezredes, míg a vármegyét dr. Pereszlényi Ernő főjegyző, dr. Szabó Aladár vármegyei aljegyző, valamint dr. Pintér Béla képviselte.

Az ünnepség előtt a református templomban istentisztelet volt délelőtt 10 órakor. Az istentisztelet után az ünnepséget a Magyar Hiszekegy éneklésével kezdték el, majd Ruttkay Ernő községi főjegyző megnyitó beszéde után Köszörű Károly főszolgabíró mondotta el magasszárnyalású avató beszédét. Rámutatott arra, hogy Eszeny község halottainak emlékével lett nagyobb a magyar sorsközösségben. A hősi halottak emlékművéhez jön majd zarándokolni esetről-esetre a község közönsége, s ezeknek a halottaknak kegyeletos ünnepségein megfogadja, hogy örök, szilárd kézfogásban, eggyéolvadva dolgozik az egyetemes és igaz magyar feltámadás eléréseért, a szentistváni birodalom megvalósításáért.

Ez az emlékmű, amely országzászló és hősi emlékmű is, a magyar hit jelképe, a feltörő magyar élet, az élniakarás kőbifaragott bizonyítéka. Megható volt a beszéd hatása; a hősi halottak hozzátartozói valójában most temették el drága halottaikat, akik jeltelen sírokban, szétszórta a világ négy táján, túl a Kárpátok északi lejtőjén, a szerbiai hegyek között, az erdélyi havasokban, sőt a francia frontokon pihenik örök álmukat. Köszörű Károly főszolgabíró avató beszéde után Sándor József községi esküdt elszavalta Molnár Kálmán eszenyi származású pénzügyőri főszemlész alkalmi versét, amelynek két sora az emlékmű márványtábláján mondja: »Hazánkért, amelyet ránk hagytak az ősök, megvédjük úgyis, mint ti védtétek hősök.« (Az idézet helyesen: Hazánkat – KS)

Ezután Balogh Sándor ref. lelkész avatta föl az egyház nevében a hősi emlékművet és országzászlót. Csörgő Bertalan ref. lelkész elszavalta ezután Petőfi Sándor »Egy gondolat bánt engemet« című költeményét, majd Szabó József levente szavalt alkalmi költeményt. Kádas József megyebizottsági tag, eszenyi birtokos, zárószavai után, az ünneplő közönség a Himnusz eléneklése után egész koszorúerdőt helyezett az emlékmű talapzatára s ezzel az ünnepség végétért. A beszédek és szavalatok között Bán János ref. iskolaigazgató, kán-

tortanító vezetésével a református iskola növendékei szebbnél szebb hazafias dalokat énekeltek. Az ünnepséget a református iskola helyiségében díszebéd követte, s majd a közönség az eszényi iskolák tornaünnepségén vett részt.”

Az eredeti emlékmű (régi képeslap) és az eredeti főtábla (a szerző felvétele)

Az emlékkő háromlépcsős talapzatára került egy alul-felül széles peremű, csonka gúla formájú tömb. Ennek homlokzati oldalát a Nagy Háború hőseit méltató márványtábla ékesítette:

**1914 – 1918
DRÁGA HŐSEI EMLÉKÉRE,
KIKNEK UTOLSÓ CSEPP VÉRE
IS HAZÁÉRT FOLYT
EMELTE ESZENY KÖZSÉG KÖZÖNSÉGE
1941. MÁJUS 25.**

**HAZÁNkat, – AMELYET – RÁNK HAGYTAK AZ ŐSÖK...
MEGVÉDJÜK – UGY IS MINT TI VÉDTÉTEK HŐSÖK!!!**

Két oldalára, szintén márványba vésve, felkerült a háború 25 eszenyi áldozatának neve. Az alsó rész fölé pedig, mintegy folytatásként egy szintén csonka gúla formájú tömb került, melynek homlokzati oldalát kőből faragott koszorú díszítette. Az obeliszk tetején kőből faragott, szárnyát enyhén megemelő turulmadár vigyázta a hősök emlékét. A felső rész hátsó oldalához rögzítették az országzászló árbocrúdját.

1944 őszén, amikor a szovjet hadsereg Csapot ostromolta, Eszenyt is bombázták. A bombatámadásoknak hét eszenyi esett áldozatul. Őket a község a templom előtt felravatalozva ünnepélyes gyászszertartáson közösen búcsúztatta.

ÚJRA KISEBBSÉGI SORS

A háború után a Szovjetunió kétségeket sem hagyott afelől, hogy kiterjeszti hatalmát erre a vidékre is. Szüksége volt a Kárpátokon túli hídfőállításra, többek között a négy csatlóssá változtatott ország – Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország és Románia – kontroll alá helyezése végett. Így került egy újabb impérium alá a szovjetek által 1945-ben Javorovora (oroszul: Яворово, ukránosan: Яворове) keresztelt Eszeny is.

A megszállás után az Eszeny külterületeire a csehek által betelepített ruszinok közül többen úgy érezték, hogy eljött az ő idejük. A szovjethatalom támogatásával a külterületi ruszinok közül néhányan (és egyik-másik falubeli magyarjúkú „aktivista”) magukhoz ragadták a kezdeményezést. A szovjet hatóságok helyi kiszolgálók közreműködésével a 2526 fős lakosságból (az 1941-es adatok alapján 2044 fő magyar, 466 fő rutén, 1 fő német, 15 fő egyéb nemzetiségű és 90 fő izraelita felekezetű) 312 főt hurcoltak el a sztálini GULAG–GUPVI-lágerekbe (munkatáborokba, szovjet rabszolgatáborokba).

Azaz minden 6–7. magyar embert elhurcolták.

Ez a döbbenetes szám a többi településhez képest is nagyon magas, ami a helyi janicsárok különösen kegyetlen és embertelen magatartására vall. A szerencsétlen, megtévesztett férfiak előbb gyalog mentek Bátyúba, a toborzóhelyre. Innen már katonai kísérettel hajtották őket a szolyvai gyűjtőtáborba. Sokukat Szolyváról szintén gyalogosan kísérték a sztarij szambori táborba. Sok eszenyi férfi a boriszovi lágerben kötött ki, de voltak, akik Makijevkába, Orelbe, Brjanszkba, a Donyec-medencébe, Moszkvába és más GUPVI-lágerekbe kerültek.

Az elhurcoltak közül 99 fő sohasem tért haza. A 14 honvédáldozattal, a bombázások hét áldozatával és az egy fő munkaszolgálatos áldozattal együtt

a második világháború, valamint az azt követő szovjet üldöztetés ismert eszenyi embervesztesége összesen 121 fő. Ehhez tegyük hozzá az elhurcolt zsidókat, akik nagy része szintén áldozat volt (a 90 fős közösségből alig 2–3 család tért vissza). Összegezve elmondhatjuk, hogy a két és félezres lélekszámú Eszenyőtől a második világháború kétszáznyi emberéletet követelt. Egy kisebb falu teljes lakosságát!

A sztálini légerek ismeretlen földben nyugvó áldozatai tiszteletére a temető kertben 1991-ben emlékművet állítottak és szenteltek fel.

A sztálinizmus áldozatainak emlékműve a temető kertben (a szerző felvétele)

Az „aktivisták” a megszálló szovjetek sugallatára 1944 végén létrehozták a moszkvai elvárásoknak megfelelő eszenyi kommunista pártsejtet, amelynek titkára a szernyeháti Andrij Mirovci lett. Ugyancsak szovjet segítséggel elmozdították helyéről az addigi községi bírót, Balla Károlyt. A falu új vezetője, a községi tanács elnöke Mihajlo Csubirko lett. *(Neve a faluban Csubirkaként terjedt el, és később több kutatásban is tévesen honosodott meg.)* Az új hatalom mint első számú ellenséges objektumnak nekiesett a Hősi Emlékműnek és az Országzászlónak. Több helyi időse ember elmondása alapján feltehetően egy szernyeháti, magyarul jól beszélő ruszin *(neve is közséjén forog, de eltekintek megnevezésétől, nem célom a bizonyítékok*

nélküli vádaskodás) kezdeményezésére szétlőtték a turulmadarat. Később a szétlőtt turulmadár megmaradt törzse az egyik szomszédos ház sertésóljának talpköve lett. Aztán az obeliszket lerombolták, majd trágyadombra dobták. Bátor falubeliek vigyázó kezei az éj mindent elfedő leple alatt az emlékmű és a táblák darabjait összeszedték, és a temetőkertben elrejtették.

1946. március 13-án az „aktivisták” kezdeményező csoportja megtartotta a nincstelen falusi szegényparasztok gyűlését. A gyűlésen megalakult az eszenyi Hruscsov Mezőgazdasági Szövetkezet (*artel*). Ez volt Kárpátalja első teljes gazdaságú kolhoza. A szegények, nincstelenek kolhoza mellett 1947-ben a hatalom még egy másik kolhoz is kikényszerített. Ezzel vette kezdetét az erőszakos kolhozosítás. Az újonnan létrehozott Lenin kolhozba különböző ráhatással kényszerítették a módosabb parasztokat. A kényszerbeléptetésekről a falu idősebb lakosai nagyon sok történetet őriztek meg. Például az egyik nagygazda leányát megkínózva bírták rá az apát, hogy belépjen, egy másik gazdát pedig a kolhozirodán napokra bezártak, hogy megtörjék. Ebből a korból származik az egyik gazda szállóigévé vált mondanása, aki évek múlva arra a kérdésre, hogy miért nem azonnal iratkozott be a kolhozba, azt válaszolta: „*Ki tudhatta, hogy ez a bolondság ilyen sokáig fog tartani?*”

Az 1960-as években a „szovjet demokrácia és valóság” szellemében kibővítették a határon létesített műszaki zárat. A Tisza védőgátján szögesdrótkerítés épült, ami egy nagy koncentrációs tábor képével fogadta az idelátogatót. Egyébként a határzóna településeire, így Eszenybe is, a nem itt élők csak engedéllyel juthattak be. A szovjetrendszer alatt Eszeny eldugottsága, a falu- és a kolhozvezetés nemtörődömsége miatt az igazi gazdasági fejlődés elmaradt. A község és a kolhoz vezetői és meghatározó szakemberei, valamint a tantestület döntő többsége idegenből kerültek Eszenybe, nem voltak igazi lokálpatrióták, nem viselték szívükön a település fejlődését, csupán a saját érvényesülésüket tartották szem előtt. A kommunista befolyás eszközeivel, vörös szellemiségben irányították a falut. Emiatt az infrastruktúra lepusztult, a tehetséges fiatalok jelentős része máshol keresett boldogulást.

A gorbacsovi glasznoszty és peresztrojka idején a község, kihasználva a történelmi pillanatot, megszabadult a kommunista hatalom által mondvacsinált Javorovo névtől 1990. november 14-én, és a megyében elsőként kapta vissza történelmi nevét. Azaz hivatalosan lett oroszosan: Эсень, ukrán átíratban: Есень.

KÉK-SÁRGA LOBOGÓ ALATT

1991-ben, a vörös birodalom széthullása Eszenyrt egy újabb, újonnan létrejött önálló országhoz, Ukrajnához sodorta. Az új állam kezdetben toleráns politikát folytatott a nemzeti kisebbségekkel.

A falu közössége 2002-ben az újonnan megválasztott polgármester, Kovács Ferenc szorgalmazására nagy adósságot törlesztett a múlttal szemben. Helyreállították a Hősök Emlékművét, és korábbi helyén újra felavatták. Sajnos sem a korabeli emlékjel felső része, sem a kőkoszorú, sem a teljes talapzat nem került elő, ráadásul a szétlőtt turult is pótolni kellett. Így új talapzatra került az emlékmű korabeli, restaurált alsó része az eredeti táblákkal. Az újraalkotott felső rész tetejére egy ideiglenes, az eredetit többé-kevésbé mintázó gipszmadár került. Az emlékmű hátsó oldalára 2003-ban felkerült a második világháború honvédáldozatainak emléktáblája. 2009-ben az ideiglenes gipsz turulszobrot egy végleges változatra cserélték. Molnár Zsolt alkotása eltér az eredeti emlékmű turulmadarától, ez egy kiterjesztett szárnyú, karmai között kardot tartó madarat ábrázol. 2014-ben az emlékmű és a templom körüli teret kis parkkal és játszótérrel egészítették ki. Reménykedjünk abban, hogy ez így talán már háborítatlanul emlékeztetheti unokáinkat és az ő unokáikat is Eszeny hős fiaira.

A Hősök Emlékműve az újraavatás után és 2018-ban (a szerző felvételei)

A 2010-es években a belső politikai helyzet gyökeres fordulatot vett. Eltörölték a kisebbségi jogokat, ellenséggé vált a magyarság is. Példa nélküli intézkedéseket fogantatosítottak. Törvényileg számolják fel a magyar oktatást, és betiltják a magyar nyelv használatát. Ez egy az Európai Unióba törekvő országtól azért is elfogadhatatlan, mert meglévő jogok felszámolását előidéző intézkedéseket egy évszázaddal korábban a cseh államhatalom, de még a szovjet totalitárius rendszer sem hozott.

2020-ban pedig újabb csapás érte Eszenyt. A közigazgatási beosztás megváltoztatása óta már nem rendelkezik önkormányzattal, Csap város kistérségébe sorolták.

2023 szeptemberétől pedig az 1976 óta, 47 éven át középiskolaként működött tanintézményét általános iskolává degradálták.

Az eszényi református templom a helyreállított Hősök Emlékművével (a szerző felvétele)

Ki tudja, meddig maradhat fenn ennek a szintiszta magyar településnek a szellemsége, meddig tudják megőrizni nemzeti identitásukat az ukrán nyelv- és oktatási törvénnyel ellehetetlenített, háborúval agyongyötört otthon maradottak.

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a Trianon utáni új hatalmak szétszakították Eszény több évszázados kapcsolatrendszerét, szembe állí-

tották az itt élőket, ezt a történelmi települést gazdasági és kulturális ellehetetlenülésre kárhoztatták. A község 1939-es (4891 ha) területe a negyedére (1117 ha) zsugorodott. Népessége ezalatt az idő alatt, eltérően a környező falvaktól, nem gyarapodott, hanem az 1939. évi 2682 főről drasztikusan lecsökkent. Lakossága 2001-ben, az egyetlen hivatalos ukrainai népszámlálás szerint 1675 fő volt, ebből 1607 fő magyar nemzetiségű.

A trianoni sorstragédia Eszeny életét még a többi elcsatolt településhez képest is hatványozottabban metelyezte meg. Mindez az utóbbi évszázad alatt olyan irdatlan terhet rótt a község fejlődésére, a lakosság mindennapi életére, büszkeségére, amit a történelmi országunk trianoni trancsírozásához hasonlíthatunk. Félő, hogy ennek a szerencsétlen sorsú falunak a tönkretétele visszafordíthatatlan.

P.S.

Eszenyről az érdeklődők bővebben Kovács Sándor *Eszeny – egy falu a kanyargó Tisza mentén* című könyvében olvashatnak. Ugyanis a szülőfalum iránti tiszteletből saját költségemen 2018-ban egy monográfiát adtam ki. A faluban szeptember 8-án tartott könyvbemutatón kb. százan jelentek meg. A könyv példányait szétosztottam a polgármesteri hivatal, az iskola, az egyház, a Ritmus Néptáncegyüttes, a Micz Bán Hagyományörző Egyesület és megjelent volt tanárkollégáim között.

